

символічним. Тут у центрі уваги авторки дві головні героїні (Брігіта і Паула), які мають скупе та застигле життя. Хоча одна з них живе у місті, а інша – у селі, обидві вони мріють лише про заміжжя та "облаштування" щасливого майбутнього. І, як не дивно, кожна з жінок – через старання, страждання, приниження, секс і вагітність – отримує бажане. Тільки Брігіті щастить куди більше, ніж Паулі: її бюргерські мрії стають реальністю – вона багатіє і впевнено йде до старості. А бідолашна Паула остаточно заплутується і втрачає геть усе, заледве до нього торкнувшись. [4, с. 127]

Отже, виділений в окрему галузь, постмодерністський фемінізм спирається на постструктуралістські уявлення про смерть суб'єкта, що витісняють маскуліність із культури і навіть мови. Ремінний спосіб світосприйняття у постмодерному дискурсі – це спроба відмови від бінарної опозиції, заснованій на структурі раціоналізму й змагальності, де одна сторона – переможець, а інша – переможена. Крім того, постмодерністський феміністичний рух ставить під сумнів існування метафізичного дискурсу з домінуванням маскулінного суб'єкта, що також стимулює смерть суб'єкта. Тому акценти німецького постмодерного дискурсу виявляються спрямованими на другу половину опозиції: замість пануючого довгий час суб'єкта-чоловіка на перший план вийшов об'єкт-жінка.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чухим Н. Гендер та гендерні дослідження в ХХ столітті // Незалежний культурологічний часопис "І". Гендерні студії. - Число 17. - 2000. - С. 22-29.
2. Єлінек Е. Піаністка: роман / пер. з нім. Н.В. Сняданко. Харків: Фоліо, 2011. – 382с.
3. Mayer V., Koberg R. Elfriede Jelinek: Ein Porträt. – Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Verlag, 2006. – С. 55
4. Jelinek E. Die Liebhaberinnen. – Reinbek bei Hamburg, 2006. – 157 S.

ЕРНСТ КРОЙДЕР ЯК ПРЕДСТАВНИК НІМЕЦЬКОГО МАГІЧНОГО РЕАЛІЗМУ

Притолюк С.А.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри німецької філології та
методики навчання німецької мови
Тернопільського національного педагогічного університету
ім. Володимира Гнатюка*

Ернст Кройдер (1903–1972) — одна з цікавих і водночас маловідомих постатей німецької літератури ХХ століття. Творчість письменника формувалася і розвивалася у період міжвоєнної Німеччини, під час панування нацистського режиму та після Другої світової війни — епох, що глибоко вплинули на тональність і філософські виміри його прози. Нажаль Кройдера спіткала доля забутого покоління 30-х та 40-х років ХХ століття. Блискавичний успіх письменника у

повоєнний час змінився згодом байдужістю і забуттям, про що зазначає дослідник його творчості В. Шоллер: «Клеймо забутого автора міцно прилипло до Ернста Кройдера, мов смола до нещасного героя казки. Колись, невдовзі після війни, на гребені успіху – стрімкий злет угору, а потім, овіяний одностайним хором похвал численних колег-письменників, – спад аж до свинцевої байдужості публіки» [2, с. 500].

Твори Кройдера вирізняються особливою атмосферою, де реальність невідривно переплітається з елементами фантастичного, метафізичного, ірраціонального. Саме ця особливість дозволяє класифікувати письменника як представника магічного реалізму — напрямку, який німецькому контексті набуває глибокого екзистенційного й філософського звучання.

Кройдер занурює читача в загадковий, часто алегоричний світ, де невидиме проникає в повсякденне, а метафора стає ключем до розуміння внутрішньої істини буття. У своїх найвідоміших романах, таких як *"Die Unauffindbaren"* (1948), він досліджує теми втрати ідентичності та пошуку сенсу буття в хаотичному світі. У цьому контексті творчість Ернста Кройдера відкриває перед читачем не лише глибини індивідуальної свідомості, а й ті прошарки реальності, які зазвичай залишаються прихованими за раціональним сприйняттям.

Поетичний світ Ернста Кройдера побудований на розмитті меж між реальним і фантастичним, логічним і абсурдним, буденним і таємничим. На відміну від фантастики, яка зазвичай має чітко визначені жанрові рамки, магічний реалізм Кройдера функціонує як стилістична стратегія, що вводить ірреальне в саму тканину повсякденності. Герої його творів нерідко стикаються з парадоксальними ситуаціями, де звичні причинно-наслідкові зв'язки порушуються, а сам світ втрачає стабільність, відкриваючи простір для інтерпретацій і внутрішнього пошуку.

У романі *"Die Unauffindbaren"*, що став своєрідною візитівкою письменника, центральною темою є втрата та пошук — не лише фізичний, а й екзистенційний. Персонажі шукають сенс, намагаючись зрозуміти, чому світ довкола них став таким непередбачуваним, а традиційні засоби пізнання виявляються безсилими. Це пошук істини в умовах, коли логіка більше не є гарантом істинності, а віра, інтуїція та уява стають єдиними орієнтирами.

Кройдер майстерно поєднує реалістичні описи повоєнної дійсності з елементами фантастичного та ірраціонального. Його світи часто є місцями руйнувань і невизначеності, де межа між дійсністю та уявою стає розмитою. Персонажі Кройдера стикаються з абсурдними ситуаціями та переживають події, що виходять за межі логічного пояснення, але ці фантастичні елементи подаються як щось цілком природне в їхньому спотвореному світі.

Однією з ключових особливостей магічного реалізму в інтерпретації Кройдера є його здатність знаходити поезію та дивовижне в похмурій реальності. Навіть серед руїн і розчарувань його герої зберігають здатність до фантазії та внутрішньої свободи. Повість *«Die Gesellschaft vom Dachboden»* (1946), наприклад, зображує групу чоловіків, які створюють свій власний уявний світ на захаращеному горищі, як спосіб втечі від жахливої дійсності.

VII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Твори Кройдера наповнені образами, які можна трактувати як символи внутрішніх станів — порожні міста, загадкові листи, невловимі особи, напівзабуті імена. Вони створюють атмосферу сну, однак, це не втеча від реальності — радше її глибше переживання. Кройдер тяжіє до ліричної філософії буття, у якій кожен символ має багато рівнів значення, а сама реальність сприймається як напівпрозора завіса, за якою приховані справжні сенси.

Магічний реалізм Кройдера — це також протест проти дегуманізованого, механістичного бачення світу. У повоєнній Німеччині, де панувала потреба раціоналізації минулого і майбутнього, письменник обирає інший шлях — створення власного світу, в якому переплітається реальне й ірреальне, де кожна подія може мати глибший метафізичний підтекст.

Творчість Ернста Кройдера формувалася на перетині кількох літературних традицій, серед яких особливу роль відіграють експресіонізм, філософська проза Франца Кафки, а також символістська і романтична спадщина німецької літератури. Кройдер успадковує від експресіоністів схильність до суб'єктивізації простору та часу і створення атмосфери емоційного напруження, в якій зовнішнє відображає внутрішнє. У його творах відчутно також вплив Кафки — не у прямому стилістичному наслідуванні, а у відчутті абсурдності буття, безсилля людини перед бюрократизованим або містичним світом, що змінює правила без попередження.

У німецькій літературній критиці Ернста Кройдера часто залишали поза увагою, можливо, через складність його стилю і небажання вписуватися в рамки політично або соціально ангажованої прози. Його прозу вважали «незручною», «потойбічною», а подекуди — «утопічною» [1, с. 618-622]. Проте саме ці якості й зробили творчість письменника унікальною: у час, коли література мала давати відповіді, він ставив запитання; у добу колективного відновлення він говорив про індивідуальну тишу й сумнів.

У новітніх літературознавчих дослідженнях інтерес до творчості Кройдера зростає. Його тексти розглядають як своєрідний міст між класичним модернізмом і постмодерністською чутливістю до багатозначності, гри з формою і фрагментарністю. Сьогодні Ернст Кройдер постає як митець, що репрезентує «іншу» німецьку літературну традицію, котра розширює жанрові канони літератури.

Творчість Ернста Кройдера — це унікальний феномен німецької літератури ХХ століття, який вирізняється глибокою метафізичною чутливістю, поетичністю й філософським заглибленням у буття. Його належність до німецького магічного реалізму засвідчує альтернативний шлях осмислення історії, людської природи та сенсу життя — шлях, у якому фантастичне і реальне співіснують як рівноправні складові цілісного бачення світу.

Сьогодні, коли зростає інтерес до експериментальних форм письма та міждисциплінарного прочитання літератури, тексти Ернста Кройдера набувають нового звучання. Вони вимагають уважного читача, здатного сприймати приховане, і винагороджують глибоким естетичним і екзистенційним досвідом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Fidler, Peter-Alexander. Träumer und Rebell. In: Ernst Kreuder. Die Gesellschaft vom Dachboden. Erzählungen-Essays-Selbstaussagen. Berlin und Weimar: Aufbau-Verlag, 1990. S. 607- 634.
2. Scholler, Wilfried F. Begrüßung eines Verschollenen. In: Ernst Kreuder. Die Unauffindbaren. Hamburg: Rotbuch-Verlag, 1996. S. 500-509.

ПОЕТИКА УКРАЇНСЬКОГО БАРОКО: ВІД ВИТОКІВ ДО В. ШЕВЧУКА

Тетяна СКУРАТКО,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української та зарубіжної літератур

і методик їх навчання

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

Барокова доба в українській літературі (друга половина XVI – XVIII ст.) стала етапом відродження києворуських традицій та, за словами П. Білоуса, періодом «формування нової якості українського письменства під впливом внутрішніх потреб і прагнення засвоїти культурний досвід Західної Європи» [1, с. 185]. Саме в цей час відбулося значне поживавлення в освітньо-культурному та літературному житті України. Тож «на схрещенні ряду світоглядних та естетичних чинників середньовічної та ренесансної культур зароджується перший загальноєвропейський художній напрям і стиль бароко, який відіграє дуже важливу роль у формуванні тогочасної і майбутньої української культури» [2, с. 81]. Погоджуємося з думкою сучасного дослідника барокового письменства П. Білоуса, що «у літературі та житті бароко реалізувалось у потребі руху, зміни, мандрівки, трагічного напруження та катастрофи, пристрасті до сміливих комбінацій, авантюри» [1, с. 202]. Вважаємо, що саме в епоху бароко формується українська національна художня свідомість, що мало значний вплив на розвиток нашого письменства в майбутньому, адже саме в цей час українська література виходить на широкий шлях саморозвитку, стаючи органічною частиною європейської культури.

У літературознавчій енциклопедії за редакцією Ю. Коваліва віднаходимо думку, що характерним для бароко було «взаємоперетинання протилежностей, зокрема тенденцій геоцентризму та антропоцентризму, інтелектуалізму та сенсуалізму; окреслення плинності, мінливості та позірності багатогранного довкілля; перехід одного явища в інше, у свою протилежність; парадоксальність рівнозначних понять *бути і здаватися*» [3, с. 116]. Зауважимо, що для барокової літератури від її витоків характерною була мовна контрастність, переважаність композиції, розмаїтість художніх форм, синкретизм, орнаменталістика, емблематичність з містичною алегорикою та символікою, нанизування стилістичних тропів та фігур, зокрема наявність метафори як основного